

*Бондар Є. В., студентка 10 групи
5 курсу Інституту прокуратури та
кримінальної юстиції Національного
юридичного університету імені Ярослава
Мудрого*

ДО ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ ДО ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Довічне позбавлення волі – найсуворіший вид покарання у вітчизняній системі кримінальних покарань. Безперечно, особи, які відбувають покарання у вигляді довічного позбавлення волі, потребують довічної (пожиттєвої) ізоляції від суспільства. Оразу постає питання про недоцільність вживання терміну «довічне позбавлення волі», оскільки принциповим під час такої ізоляції має бути помилування (дострокове звільнення) таких засуджених після відбуття ними нормативно встановленого періоду часу призначеного покарання, та за умови, якщо дані, які характеризують поведінку засудженого, свідчать про його виправлення, і відповідно про безпеку для суспільства.

В свою чергу, можливість помилування є, з одного боку, одним із останніх шансів для злочинця, який хоче повернутися до нормального життя у звичайному соціумі, та бажаною перспективою для нього – з іншого, буде вимагати від такого засудженого відповідної правомірної поведінки під час відбування обов'язкового терміну покарання. Однак, слід зазначити, що сам термін «довічне позбавлення волі» нівелює мету та бажання засудженого до ресоціалізації, що є основним завданням покарання у цілому та кримінально-виконавчої діяльності, зокрема, оскільки в особи, до якої воно застосовується, уже апріорі втрачається найважливіша та бажана у майбутньому надія на звільнення, а отже і до ресоціалізації. У зв'язку з цим про-

понується термін «довічне позбавлення волі» замінити на «позбавлення волі до виправлення», тому що саме така назва буде найважливішим стимулом та орієнтиром для засудженого щодо необхідності виправлення та ресоціалізації.

Однак, постає ще одне питання, яке потребує невідкладного врегулювання. Насамперед, для того, щоб говорити про соціально-виховну роботу із засудженими до довічного позбавлення волі, необхідно визначитися із самим поняттям «соціально-виховна робота» та її метою.

Так, за чинним Кримінально-виконавчим кодексом України під соціально-виховною роботою розуміється діяльність персоналу органів і установ виконання покарання та інших соціальних інституцій для досягнення мети виправлення і ресоціалізації.

В свою чергу, якщо дивитися з огляду на підкорення процесу виконання кримінальних покарань його загальним цілям, можна стверджувати, що соціально-виховна робота повинна створювати умови як для подальшого досягнення мети виправлення й ресоціалізації засудженого, так і цілей виховання. Наведений підхід, на думку О. В. Таволжанського, у поєднанні з положеннями ст. 123 КВК може призвести до думки, що необхідним результатом соціально-виховної роботи з засудженими є зміна мотивації, проте для його ефективної реалізації слід спершу визначитись з обсягом та глибиною змін, що можуть бути досягнуті у процесі виконання покарання [1, с. 225–229].

До речі, слід зазначити, що іншим чином визначена мета соціально-виховної роботи з засудженими й Л. П. Онікою, яка вказує, що «основною метою соціально-виховної роботи є формування й розвиток у засуджених якостей і навичок, що стимулюють зацікавленість у виправленні, прагнення до заняття суспільно корисною діяльністю, дотримання прийнятих у суспільстві встановлених правил поведінки» [2, с. 145–153].

Тобто, з вищевикладеного вже можна зрозуміти, що в науці кримінально-виконавчого права немає однакового підходу з приводу розуміння мети соціально-виховної роботи, а особливо це стосується осіб, засуджених до найсуворішого виду покарання. З огляду на це, доречно було б надати декілька рекомендацій з приводу соціально-виховної роботи щодо цих осіб.

Засуджені до довічного позбавлення волі є найбільш психологічно вразливою категорією, про що неодноразово відзначається у науковій літературі, і саме ця їх особливість повинна враховуватись під час організації та практичної реалізації соціально-виховної роботи з ними. З цього випливає, що підвищена небезпека таких засуджених та їх більша у порівнянні з іншими особами, що відбувають покарання у вигляді позбавлення волі, психологічна вразливість повинні бути підставою для обрання конкретних

напрянків, форм, методів та заходів виховної роботи з ними. У зв'язку з цим слід було б розробити відповідні методичні рекомендації щодо соціально-виховної роботи із засудженими до довічного позбавлення волі.

Натомість необхідно відзначити доцільність розроблення і самого Положення про соціально-виховну роботу із засудженими в установах виконання покарань, яка у ч. 3 ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу України визначена одним із засобів їх виправлення і ресоціалізації.

Підставою розроблення такого Положення є і те, що: по-перше, виховна робота із засудженими до позбавлення волі сьогодні регламентується декількома правовими актами, насамперед, КВК та Правилами внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, положення яких щодо виховної роботи інколи дублюються, або навпаки, є неузгодженими між собою, зокрема це стосується визначення конкретних напрямків, форм, методів та заходів виховної роботи із засудженими; по-друге, у зазначених та інших нормативних актах, положення яких фрагментарно відображають виховну роботу відсутнє чітке визначення її поняття, мети, завдань, принципів, які є основами її організації та функціонування.

Оскільки, напевно чи до засуджених до довічного позбавлення волі можна застосувати однакові напрямки, методи, форми соціально-виховної роботи як і до засуджених до інших видів покарання. Теоретично, майже не можливо спонукати особу, яка завідомо знає, що назавжди відокремилася від соціуму, стати на шлях виправлення. Тому, в даному випадку, для цих осіб необхідно запровадити ширший перелік заохочувальних заходів, які будуть спонукати засуджених до самослужливої поведінки в місцях позбавлення волі, і тим самим досягати однієї з головних цілей покарання.

Отже, у цьому напрямі є над чим працювати, і до цієї роботи повинні підключитись, насамперед, науковці Державної кримінально-виконавчої служби, які безпосередньо з практичної точки зору мають надати рекомендації, що в свою чергу стане основою створення відповідного нормативного акту.

Література:

1. Таволжанський О. В. Цілі соціально-виховної роботи з засудженими до позбавлення волі / О. В. Таволжанський // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2013. – № 3. – С. 222-226.
2. Оніка Л. П. Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі жінками та неповнолітніми / Л. П. Оніка // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: В. В. Завальнюк (голов. ред.) [та ін.] ; відп. за вип. М. В. Афанасьєва. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – Вип. 77. – С. 145–152.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

**СУЧАСНА НАУКА
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

Матеріали «круглого столу»
для студентів, аспірантів та молодих вчених

(Харків, 25 квітня 2018 року)

Харків
«Право»
2018

УДК 343.988
С89

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (*голова*);
д-р юрид. наук, проф. А. Х. Степанюк;
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (*відповідальний секретар*);
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Таволжанський;
канд. юрид. наук, ас. О. В. Гальцова

Сучасна наука кримінально-виконавчого права : матеріали «круглого столу» для студентів, аспірантів та молодих вчених (Харків, 25 квітня 2018 р.). – Харків : Право, 2018. – 468 с.

ISBN 978-966-937-444-8

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників «круглого столу», присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України. Матеріали подані в авторській редакції.

УДК 343.988

ISBN 978-966-937-444-8

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018
© Оформлення. Видавництво «Право», 2018

Наукове видання

**СУЧАСНА НАУКА
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

Матеріали «круглого столу»
для студентів, аспірантів та молодих вчених

(Харків, 25 квітня 2018 року)

Видається в авторській редакції

Підписано до друку з оригінал-макета 13.06.2018.
Формат 60×84 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 27,2. Обл.-вид. арк. 28,8. Вид. № 1923.
Тираж 100 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ТОВ ПРОМАРТ
Тел. (057) 717-28-80